

บทที่ ๕

การจัดรายการวิทยุชุมชน

เค้าโครงเรื่อง

๑. นิยามการจัดรายการวิทยุชุมชน
๒. ระดับการจัดการจัดรายการวิทยุชุมชน
๓. กระบวนการจัดรายการวิทยุชุมชน
๔. การจัดรายการวิทยุชุมชนแบบมีส่วนร่วม

สาระสำคัญ

๑. การจัดรายการ หมายถึง ผลลัพธ์ (an Outcome) หรือ กระบวนการ (a Process) การเลือกสรร กำหนดรายการ การส่งเสริมและการประเมินผล (Evaluation)
๒. การจัดรายการมีระดับการจัดการ ๓ ระดับ ได้แก่ ผู้อำนวยการรายการ (Programm Director) ผู้จัดการรายการ (Programm Manager) ผู้จัดการปฏิบัติการ (Operation Manager)
๓. กระบวนการจัดรายการ คือ การทำให้ขนาด หรือปริมาณกลุ่มเป้าหมายมีมากที่สุด ด้วยการสร้างความพึงพอใจ ความต้องการ และความปรารถนา ฟังประสงค์ทั้งหลาย
๔. การจัดรายการวิทยุชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบสำคัญได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Operation) และการประเมินผล (Evaluation) ในการจัดรายการ (Programming)

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ นักศึกษาสามารถ

๑. บอกนิยามการจัดรายการวิทยุชุมชนได้
๒. จำแนกระดับการจัดการจัดรายการวิทยุชุมชนได้
๓. อธิบายกระบวนการจัดรายการวิทยุชุมชน ได้
๔. บอกวิธีการจัดรายการวิทยุชุมชนแบบมีส่วนร่วมได้

การจัดรายการวิทยุชุมชน

แนวคิดเบื้องต้นในการจัดรายการวิทยุชุมชน มีสาระสำคัญได้แก่ *การ नियามการจัดรายการวิทยุชุมชน ระดับการจัดการจัดรายการวิทยุชุมชน กระบวนการจัดรายการวิทยุชุมชน การจัดรายการวิทยุชุมชนแบบมีส่วนร่วม*

๑. นิยามการจัดรายการวิทยุชุมชน

การจัดรายการ หมายถึง กลุ่ม (Group) หรือ ชุด (Sets) ของรายการที่ใช้ใน สถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ และสื่อเว็บหรือ การเลือกสรรและกำหนดเป็นผังรายการ ในการออกอากาศ หรือเสนอเผยแพร่ในสื่อเว็บ

การจัดรายการ หมายถึง ผลลัพธ์ (an Outcome) หรือ กระบวนการ (a Process) กระบวนการเลือกสรร คัดสรร กำหนดแผนการ แผนผัง แผนกำหนดรายการ การส่งเสริม เสริมสร้าง สร้างหนุน และการประเมิน การประเมินผล การวัดผล กระบวนการที่เป็นงาน เป็นหน้าที่ เป็นสิ่งที่ผู้จัดการ ผู้บริหาร ต้องดำเนินการ หรือเป็นผู้ทำให้ได้มา เรียกว่า *ผลลัพธ์ (an Outcome)*

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๑

จงให้คำนิยามการจัดรายการวิทยุชุมชน ตามที่เข้าใจ

๒. ระดับการจัดรายการวิทยุชุมชน

การจัดรายการ มีระดับการจัดการ ๓ ระดับได้แก่ *ผู้อำนวยการรายการ (Program Director) ผู้จัดการรายการ (Program Manager) ผู้จัดการปฏิบัติการ (Operation Manager)* บุคคลดังกล่าว จะเป็นผู้เลือกสรรรายการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย แล้วดำเนินการออกแบบจัดผังรายการ จัดแผนรายการ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ในการตลาด แล้วคอยเฝ้าติดตามผลลัพธ์ต่อไป

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๒

ระดับการจัดรายการวิทยุชุมชน มีอะไรบ้าง

๓. กระบวนการจัดรายการวิทยุชุมชน

๑. เป้าหมายแรกของการจัดรายการ คือ การทำให้ขนาด หรือปริมาณกลุ่มเป้าหมายมีมากที่สุด การทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ ต้องสร้างความพึงพอใจในบรรดา ความต้องการ และความปรารถนาทั้งหลายของกลุ่มเป้าหมายให้ได้

๒. ผู้จัดการรายการ มีความต้องการผู้ฟังมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ต้องพิจารณาคูณลักษณะส่วนตัวของผู้ฟัง เป้าหมายทั้งหลายจะเป็นไปตามบรรดาผู้โฆษณา (หากเป็นวิทยุเชิงพาณิชย์)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๓

กระบวนการจัดรายการวิทยุชุมชน มีอะไรบ้าง

๔. วิธีการจัดรายการวิทยุชุมชน

๑. เลือกสรรรายการที่สอดคล้องความต้องการและความประสงค์ของผู้ฟัง
๒. ดำเนินจัดรายการในผังรายการ แผนรายการให้เป็นตามที่เลือกสรรไว้ตามลำดับ
๓. จัดรายการให้เหมาะสมกับผู้ฟัง
๔. ประเมินรายการและปรับปรุงรายการตามความจำเป็น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๔

วิธีการจัดรายการวิทยุชุมชน มีอะไรบ้าง

๕. การจัดรายการวิทยุชุมชนแบบมีส่วนร่วม

สถานีวิทยุกระจายเสียงที่ประสบผลสำเร็จ ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับ ความสนใจ รสนิยม และความปรารถนา ของผู้ฟัง หรือกลุ่มเป้าหมาย การจัดทำรายการที่หลากหลาย เพื่อวิทยุชุมชน และ รายการบันเทิง ที่น่ายินดีแก่ผู้ฟัง รวมทั้งการให้ความรู้และความเข้าใจ ที่นำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงสังคมที่ก้าวหน้า และการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นหน้าที่วิทยุชุมชนที่จะให้ได้

มันเป็นความจำเป็นอย่างสูงของผู้ฟังจำนวนมากและกลุ่มเป้าหมาย ที่จะได้รับความสำเร็จ ในสิ่งที่กล่าวข้างต้น ในประโยชน์อันเดียวกันนี้ วิทยุชุมชนเท่านั้นที่จะเชื่อมโยงให้ชุมชน ได้รับความต้องการ ตามความสนใจและตามความปรารถนาดังกล่าวได้

อย่างไรก็ดี ไม่เพียงการเชื่อมโยงไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย (หน้าที่วิทยุชุมชนและ ความต้องการ ความสนใจและความปรารถนาสมาชิก ในชุมชน) กับการมีส่วนร่วมของผู้ฟังใน การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Operation) และการประเมินผล (Evaluation) ในการจัด รายการ (Programming)

๕.๑ การมีส่วนร่วมค้นหาความต้องการและอ้างอิง (Participation in Ascertaining Needs and Preferences)

กระบวนการดำเนินกิจกรรมของภาคประชาชน ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หลักสำคัญใน การค้นหา มีดังนี้

- ๕.๑.๑ ความต้องการที่จำเป็นของผู้ฟัง (Listeners' Needs)
- ๕.๑.๒ การอ้างอิงผู้ฟังเป็นสำคัญ (Listeners' Preferences)
- ๕.๑.๓ ลักษณะนิสัยผู้ฟัง (Listeners' Habits)

ข่าวสารข้อมูล ที่จะเป็นรากฐานเบื้องต้นในการตัดสินใจ เพื่อจัดทำเป็นเนื้อหาใน รายการ (Programme Content) หรือ แบบรายการ (Format) และผังรายการ (Scheduling of Programmes) ที่ดีที่สุด มาจากหลากหลายภาคส่วนของกลุ่มเป้าหมาย

๕.๒ การมีส่วนร่วมจัดรายการ (Participation in Producing Programmes)

ทุกสิ่งมีความเป็นไปได้ที่จะให้ปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ได้มีส่วนร่วมใน การผลิตรายการ ได้แก่ การให้ชาวชุมชนในหมู่บ้านต่าง ๆ ได้ออกอากาศรายสัปดาห์ โดยมีเนื้อหา ที่เป็นของชุมชน รายการที่นำโดยชาวบ้านเป็นแกนนำ เช่น นักร้อง นักดนตรี นักจำอวด นักกวี ผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้ การสัมภาษณ์ ผู้ร่วมการอภิปราย เป็นต้น แม้ว่าส่วนใหญ่ของรายการ ประกอบด้วย วัฒนธรรม ท้องถิ่น และการบันเทิง และภาคส่วนที่ให้โอกาสชุมชน ได้แสดงความคิด ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง กับ ชุมชน หมู่บ้าน รวมทั้งเรียกร้องความรับผิดชอบของผู้นำท้องถิ่น

๕.๓ การมีส่วนร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการ (Participation of Individuals and Groups)

as Presenters or Performers)

มันเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องแนะนำ หรือบอกกล่าวให้ประชาชนธรรมดา ได้มีความรู้ความเข้าใจในแบบต่าง ๆ ของรายการ เช่น การเสนอรายการดนตรี การอ่านโคลงกลอน บทกลายเคียด การสัมภาษณ์ การอภิปรายโต้เถียงที่ถ่ายทอดความคิดและความเห็น ในประเด็นที่น่าสนใจแก่ชุมชน ความพยายามในสิ่งเหล่านี้ จะทำให้ประชาชนทั่วไป ได้เข้าไปร่วมคิดสร้างสรรค์ รายการกับทีมงานวิทยุชุมชนอย่างเสรี

๕.๔ การมีส่วนร่วมประเมินรายการ (Participation in Evaluation of Programming)

โดยปกติสถานีวิทยุชุมชน จะได้รับจดหมาย หรือโทรศัพท์จากผู้ฟังจำนวนมาก ซึ่งเป็นการตอบกลับ (Feedback) มายังรายการ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ประโยชน์ต่อ บุคคลของสถานี กลุ่มผู้ฟัง หรือกลุ่มเป้าหมายจะให้คำแนะนำ คำวิพากษ์ คำวิจารณ์ต่อผู้ดำเนิน รายการต่อผู้ ประกาศของสถานี

อย่างไรก็ดี การตอบกลับนี้ สถานีวิทยุชุมชนควรจัดช่วงระยะเวลา เพื่อการประเมิน รายการจากภาคส่วนของกลุ่มเป้าหมาย การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) จากประชาชนฟังความคิดเห็น ผลกระทบต่าง ๆ ในวิถีชีวิตชุมชนและแนวคิดของเขาจะทำให้การปรับปรุงรายการได้เป็นอย่างดี ในทำนองเดียวกันสามารถประเมินรายการของปัจเจกบุคคล จากกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ฟังได้เช่นกัน ปกติการวิเคราะห์และประเมินรายการ มีแนวคิด ๓ วิธี ได้แก่ การประเมินรายการเชิงโครงสร้าง (Formal Structure of Programme) การประเมินรายการเชิงเนื้อหา (Content of Programme) และการประเมินเชิงบูรณาการสาร (Message Formulation)

๕.๔.๑ การประเมินรายการเชิงโครงสร้าง

การประเมินแบบนี้ รวมถึงการประเมินทาง เทคนิค เช่น การใช้เสียง ประกอบพิเศษ (Sound Effects) ผู้ประกาศ การควบคุมสิ่งรบกวนต่าง ๆ

๕.๔.๒ การประเมินรายการเชิงเนื้อหา

การประเมินแบบนี้ ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลข่าวสาร (Information Sources) บริบทเนื้อหา (Context) และความทันสมัย (Timeliness) บุคคลและบทบาท (Physical Actors/Persons and Roles) และการสื่อสารที่ใช้ (Communication Approach)

- ๑) แหล่งข้อมูลข่าวสาร เช่น การเลือกแหล่งข่าว ความน่าเชื่อถือ แหล่งข่าว รวมทั้งปริมาณแหล่งข่าวเพียงพอเหมาะสม หรือไม่
- ๒) บริบทเนื้อหา เช่น เนื้อหา หรือแนวคิดเนื้อหาของรายการเป็นที่ยอมรับ และเป็นความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมาย หรือไม่
- ๓) ความทันสมัย เช่น เนื้อหา หรือแนวคิดเนื้อหาของรายการ ควรอยู่ในปัจจุบันและสถานการณ์กำลังดำเนินอยู่ และดำเนินต่อไป หรือไม่
- ๔) บุคคลและบทบาท เช่น ทั้งบุคคลหรือสถาบัน (Physical Actors/ Persons and Non-physical Actors/Institutions) นั้น ได้แสดงบทบาท ที่เหมาะสมในรายการหรือไม่
- ๖) การสื่อสารที่ใช้ เช่น รายการเป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way) หรือมีส่วนร่วม (Participatory) หรือไม่ และนำไปสู่การวิเคราะห์การก่อกำเนิดด้วยกลุ่มเป้าหมาย หรือไม่

๕.๔.๓ การประเมินเชิงบูรณาการสาร

การประเมินแบบนี้ พิจารณาว่าการรวบรวม การผสมผสาน บูรณาการสารชัดเจน หรือไม่ ให้ความเท่าเทียมกัน ระหว่างเหตุผล (Rational) อารมณ์ (Emotion) และความต่างในองค์ประกอบอื่น ๆ หรือไม่ รวมทั้งใช้ แบบรายการ (Format) ที่ใช้สอดคล้องกับเนื้อหาหรือไม่

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ ๕

การจัดรายการวิทยุชุมชนแบบมีส่วนร่วม มีอะไรบ้าง